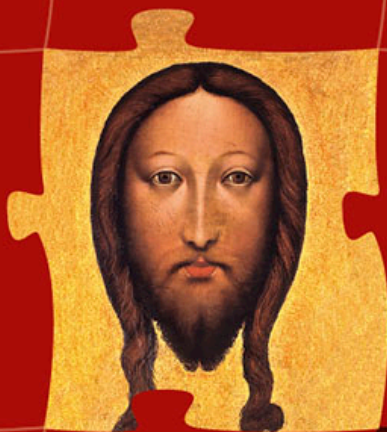

ČESKÁ KNÍŽNICE

NAKLADATELSTVÍ HOST

Jan

Hus

VÝBOR
Z DROBNÝCH
ČESKÝCH SPISŮ /
ČESKÉ LISTY

ČESKÁ KNIŽNICE

NAKLADATELSTVÍ
HOST

Jan Hus

VÝBOR
Z DROBNÝCH
ČESKÝCH SPISŮ /
ČESKÉ LISTY

PRAHA — BRNO 2018

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu
AV ČR, v. v. i., a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Ediční přípravu svazku zajistil Nadační fond Česká knižnice za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Publikace vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné instituce 68378068 (ÚČL AV ČR, v. v. i.).

Ediční příprava a komentář Jakub Sichálek
Vědecká redakce Milada Homolková

Editor © Jakub Sichálek, 2018

Commentary © Jakub Sichálek, 2018

Cover art by Metropolitní kapitula u sv. Víta v Praze

Reprography © Správa Pražského hradu (photo: Jiří Kopřiva)

© Nadační fond Česká knižnice, 2018

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2018

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2018 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-844-4 (PDF)

DROBNÉ SPISY

^{ae} ^{dye}
 A b c d e f g h i j k l m
^{er} ^{ess} ^{ess} ^{ae} ^{ve}
 n o p q r r s s s t t v v
^{med} ^{ae} ^{ae} ^{er} ^{ess}
 w x z z ch. d d r r r s s s v v
^{in pndy dy} ^{in pndy pndy} ^{t. uobeski kuloufne}
 A b u d e c e l e c e l e d i d a n o d i e d i t a n e
^{brfo s h m e j} ^{t. pay} ^{t. uobeski}
 e j f a r a j g e n z h o s p o d m i l i v k r a l
^{z p e c h} ^{v ad d alla} ^{v w d y}
 l i d i l a t a n m n o h o n a s m e t k y o n
^{praco je m a j} ^{t. itrofne} ^{ky d e} ^{t. itrofny}
 p o l o v r a d r a d e m s l u z i l s l e c h e m y
^{g f a} ^{fu m s t i l y} ^{l o s t o n e y}
 t a l c e l e s t n y b l a z a n v e l i k o s t w s o
^{c d y r g f t} ^v ^{v e l o u e t e} ^w
 b i e x i l z a n y z i w o t e m c h a e g e n z
^{prauy g f t} ^{ad m e l o j s t}
^{v p e c h y m e a} ^{v p e c h y m e a}
 g e s t k o n e c v p o c a t e l p o z e k n a n y
 n a e v i c h y

Abeceda

A b c ^{če} č ^{đe} d ^ě ě e f g h i^a y k l ^í i m
n ^ň ň o p q r ^ř ř ſ ^š š s ^š š t ^ť ě v ^{ve} v
w x z ^ž ž ch. d ^ď ě r ^ř ř r^b s ^š š ^ť ě v
v súdny den všem svatým t. nebeské království
A b u d e c e l é č e l e d i d á n o d ě d i c t v i e ,
e j, f a r á ř, j e ň ž H o s p o d i n i l i ^c i k r á l ⁵
všech i od ďábla i od kněží i vždy
l i d í, l á k á n m n o h o, n á s n ě k d y o n,
protože nám t. ctnostně každému t. ctnostný
d á v á p o k o j p o k o j, r á d ř á d e m s l ů ž i l, š l e c h e t n ý,
j s a s v ý m i s k u t k y b o ž s t v i e
t a k t ě l e s t n ý, u k á z a v v e l i k o s t v s o b ě,
t. když jest umřel t. ny spasiti
x i l ² d z a n y ³ ž i v o t e m, c h t ě, j e ň ž
p r o ň ž j s ú o d n ě h o ž
v š e c k y v ě c i s ů v š e c k y v ě c i
j e s t k o n e c i p o č á t e k p o ž e h n a n ý n a v ě k y. 10

1 t. = točíš = *totiž, to jest* 2 ili = *neboli* 3 xil (ksil) = *vydechť (když umíral, vydával zvuk ks)* 4 ny = *nás*

a *i* je zde psáno bez tečky; tečka má v *Abecedě* funkci diakritického znaku

b není jasné, zda jde o nepodařený zápis (viz obr. na s. 6) různých stupňů palatálnosti („měkkosti“) hlásek *r* a *ř* (*r*, *ř*, *ř*, *ř*), nebo zda jde o různé písařské varianty písmen *r* a *ř* (viz Výbor 2, s. 523 a 531; Daňhelka, s. 464)

c příklad pro písmeno (hlásku) *i*, který je znám pouze z textu *Abecedy*, zřejmě slavismus (církevněslovanský výraz), nebo dialektismus

d příklad pro písmeno (hlásku) *x*, vyslovovanou *ks*

Zrcadlo hriešnika (tzv. väčší)

POČÍNAJÍ SĚ KNIEŽKY, JEŠTO SLOVŮ
ZRCADLKO HŘIEŠNÍKA

Najmilejší, poňavadž v ceste jsme¹ tohoto biedného a utiekajúcieho² sveta, dnové naši jako stien hynú! Protož potrebie jest nám pomnieti³ pilně⁴ a často srdečně⁵ rozjímati, že naše křechkost, naše nestatečnost⁶ tak často nás pudí⁷ zapomínati. Co jest to? Že všemohúcí Pán pro naše lepší, našeho žádaje užitka, 5
dává nám radu skrze svatého Mojžíše, takto řka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili⁸!“

Ó, najmilejší, budeme-li této rady Božie poslúchati, budem se moci z zahynutíe vyvinúti⁹, neb tato rada našeho Spasitele jest nám zrcadlo k hriechóv našich ohlédaní¹⁰, jest lékařství 10
k spasení, jest výstraha proti věčnému zatracení. Neb¹¹ abychom hriechy své seznali a lékařství k spasení hledali a věčného se zatracenie ostřiehali¹², die¹³ milosrdný a žádúcí¹⁴ Spasitel:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

¹ v cestě jsme = *putujeme* ² utiekajúcieho = *omíjivého* ³ pomnieti = *připomínat si* ⁴ pilně = *neustále* ⁵ srdečně = *z celého srdce* ⁶ nestatečnost = *slabost* ⁷ pudí = *žene* ⁸ by smyslili ... a na najposlednější věci patřili = *kdyby se zamysleli ... a upírali pozornost k posledním věcem (člověka)* ⁹ vyvinúti = *vyprostit* ¹⁰ ohlédaní = *zpytování* ¹¹ Neb = *neboť* ¹² se ... ostřiehali = *se ... vyhnuli* ¹³ die = *říká* ¹⁴ žádúcí = *drahý*

Ó, kterak k spasení přežitečná jest tato Božie rada, z niež nám: naučenie múdrosti, napomenutie k uopatrnosti, ku pokání statečnosť, a tak Božie pocházia milost. Ó, předivná¹ dobroto našeho Stvořiteľa! Ó, nevýmľuvná láska našeho Vykupiteľa!
5 Ó, přešľavná horľivosti našeho Spasiteľa! My — sluhý zloštné², sluhý zmeškalé leností, sluhý nestatečné³ a neužitečné jsmý⁴ pro své hřiechy; jenž smrti věčné byli jsme hodni, a snad ještě mnozí sme hodni! A aj, dobrotivý Stvořitel života, davač odpuštění zlosti⁵, on, štedrodar⁶ milosti žádostivý⁷, nás popuzuje⁸ k spasení, tak řka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšíe věci patřili!“

I kto, jedině⁹ prokletý a zatracený zatracenec, tu radu veľbnú slyše, nehnul by se a neradoval by se, a viece, než mŏž býti vymľuveno, neveselil by se, že Bŏh všemohúci, král všech věkŏv, pán anjelský, stvořitel všech stvoření, má pěči o nás biedných, nestatečných, pro hřiechy mrzutých, o nás, od ďabla poražených, řka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšíe věci patřili!“

Protož pilná, velická a statečná má v nás býti pěče, abychom ho nade všechny jiné věci milovali, pilně jeho přikázanie plnili,
20 s ním se ve všem svolili¹⁰ a jeho nikdy nezapomínali. Ó, běda nám na věky bude, ač, tu jeho radu zavrhuč¹¹, co on velí, neučiníme. „Biednější nade všechny jiné lidi a horší budeme,“ jako die¹² svatý Pavel, že, vieru majíce, nevěrní svému Pánu budeme. Jistě k naplnění jeho svatých přikázání prázdní,
25 a nestateční¹³ jsme, ač všeho, což se jeho svaté milosti nelíbí, v nenávisti nemáme. A ač srdnatě¹⁴ nemilujeme, což jeho nesmierná vŏle miluje. Protož pilně, snažně a nábožně v noci i ve dne máme se jemu modľiti, aby nám ráčil dáti pomoc svú, abychom napľnili tu radu, jenž die¹⁵:

30 „Ó, by smysleli a rozuměli a na najposlednějšíe věci patřili!“

1 předivná = *zázračná* 2 sluhý zloštné = *špatní služebníci* 3 sluhý nestatečné = *služebníci nedostateční, nedokonalí (hříšníci)* 4 jsmý = *jme* 5 zlosti = *všeho zla* 6 štedrodar = *štedrý dar* 7 žádostivý = *žádaný* 8 popuzuje = *pobízí* 9 jedině = *leda* 10 se ... svolili = *sjednotili, uvedli v soulad* 11 zavrhuč = *zavrhneme a...* 12 die = *řiká* 13 nestateční = *nezpůsobilí* 14 srdnatě = *od srdce* 15 die = *řiká (zní)*

Ó, najmilejší, prosím, rozumějte, co slyšíte, neb rozumné spatření té rady Božie jest pýchy zkažení, závisti uhašení, smilstva vypuzenie, chlúby a marnosti vyprázdnění a tak od hřiechův uzdravenie. Jest ta Božie rada ustavenie¹ poslušnosti, rozmnožení ctnosti, potvrzenie svatosti a způsobenie k věčné radosti. Protož die žádúcí a svrchovaný Pán a rádcě: 5

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

Běda, běda, kterak nemnohých lidí jest ta ctnost! Neb nemnozí jsú, by tu svatú našeho Spasitele radu vážili. Nemnozí jsú, by před oči mysli své tu radu položili. Neb nemnozí jsú, jimž 10 by před jich vnitřníma očima bylo poznání své křěchkosti, porušedlnost tělestnosti, hřiechův žalostivé vzpomínanie, smrti ustavičné čakanie a věčného zatracenie spatření.

Aj, najmilejší, kterak užitečné hřiešným jest zrcadlo, ta rada Božie! Věrně², který by hřiešník právě se v tom zrcadle ohlédal³, 15 byl by silnější než Samson, ostražitější než David, múdřejší než Šalomon. Ti třie v tom zrcadle ohlédávati se zmeškali⁴, často se v ně nenahlédali. Protož, chlipností těla⁵ svého jsúc oslepeni, byli sú poraženi. Ó, poňavadž ti a tací mužie v tak hrozný hřiech sú upadli, v nichž byla síla, múdrot a duch Boží, kterak veliké pilnosti, opatrnosti a snažnosti jest nám potřěbie, jenž sme v duchu mdlí, hlúpi a nestateční⁶?! Protož o těch mužiech nám Písmo jest položeno: Aby ti třie byli na příklad, ne ku pádu, ale k výstraze! Aby nižádný⁷ z nás nedoufal⁸ své síle, své múdrosti a své svatosti! Ale abychom vždy byli báznivi, vždy své hřiechy 25 vzpomínali a vždy svého spasenie byli pilni. Také abychom své křěchkosti, smrtedlnosti a nestatečnosti⁹ nezapomínali. Protož všichni, jenž zde jsúc biedným světem obklíčení, těch věcí nepamatují, ani smyslé, ani rozumějí, ani na najposlednější věci patřie, a tak k hřiechóm se a k zatracení přibližují. Protož aby 30 náš rozum a naše mysl k pilnosti vždy bděla, Božie nás popúzie rada, když die¹⁰:

1 ustavenie = upevnění 2 Věrně = vskutku, věru 3 se ... ohlédal = se ... zhlížel
4 se zmeškali = zameškali, opomněli 5 chlipností těla = tělesnou touhou 6 nestateční = nedostateční 7 nižádný = žádný 8 nedoufal (čemu) = nespolehal se (na co) 9 nestatečnosti = slabosti, nedokonalosti 10 die = říká

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšie věci patřili!“

Ó, najmilejší, tři věci v té radě Pán Bóh nám položil: umění¹, rozumnost a spatření², neb chce Pán Buoh, abychom věděli, rozuměli a opatřili. Abychom věděli a znali život nynější, tekucí, nejistý, krátký, mnohými psotami³ poražený⁴, v mar-
5 nost položený⁵, hříechy poškrvněný a k smrti přiblížený, nébrž i v smrti položený. A proč to máme věděti? Proto abychom to vážili; a spatřiec, že tak svět tento jest nestatečen⁶, kluzek a bieden, a tak naň netbali a k věčnému přiebytku vždy chvátali. Chce
10 Pán Bóh, aby každý z nás sám svú biedu znamenal, pomně⁷, že náh⁸ s pláčem a s bolestí z břicha se vyvalil a náh s kvílením a s bolestí v zemi se vrátí. Chce Bóh, aby každý znamenal, že neurodil se v svět na hody, ale k pracování — jako pták k létání se jest narodil —, ne, aby zde ostal na věky, ale aby se v zemi
15 vrátil, řka: „Pomni⁹, člověče, že prach jsi a v prach se vrátíš.“

Protož má každý z nás znamenati¹⁰, že východ náš v svět jest plačtivý, přiebytek¹¹ náš v světě jest nestatečný¹² a východ z světa hříešným velmě¹³ biedný a hrozný. A tak má každý znamenati, že jest v údolé biedném, jako z vlasti své vypověděný,
20 nemocný, v ctnostech chudý a smrti, jiejž vždy čeká, poddaný. Ó, by to každý věděl a v svém srdci jako v knihách napsal. Zčastný¹⁴ by byl, jistě byl by živ Bohu vděčně, od hříechu zachoval by se¹⁵ čistě a měl by se k smrti vždy hotově¹⁶. Bděl by, jako velí Spasitel, čakaje, skóro-li se Pán vrátí a dá odplatu věčné radosti;
25 Pán, řku, ten, jenž die:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšie věci patřili!“

Ó, kterak svatá duše jest, kteráž bdí, aby příchodu choti svého nezaspala, kteráž rozumie a patří¹⁷, aby se v utěšení¹⁸ tělestném nevzdriemala¹⁹. Protož, najmilejší, my všichni spolu

¹ umění = vědění, znalost ² spatření = poznání, pochopení ³ psotami = útrapami ⁴ poražený = postižený ⁵ položený (v co) = vězíci (v čem) ⁶ nestatečen = špatný ⁷ pomně = nezapomínaje ⁸ náh = nahý ⁹ Pomni = pamatuj ¹⁰ znamenati = vědět ¹¹ přiebytek = přebývání, život ¹² nestatečný = ubohý ¹³ velmě = velmi ¹⁴ Zčastný = šťastný ¹⁵ zachoval by se = ochránil by se ¹⁶ měl by se ... hotově = byl by připraven ¹⁷ patří = stará se ¹⁸ v utěšení = v potěšení ¹⁹ se ... nevzdriemala = neusnula

smyslme¹ a rozumějme a v tom zrcadle se pilně spatřme, jež nám před oči Bóh klade, řka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

Již sme slyšeli, co smysliti, co máme rozuměti, již prosme Boha, ať nám ukáže, co máme spatřiti, a řci² každý z nás s prorokem: „Oznam mi, Pane, konec mój a počet dnów kaký jest, ať viem, co mi se nedostává.“ Ó, užitečná modlitbo, ó, zčastné v ducha povzdviženie³. Ó, potřebné požádanie! Nežádá prorok, aby budúcie věci zvěděl, kteréž jest Bóh v své moci položil⁴. Nežádá, aby uměl rozličné vtipnosti⁵. Ale věda prorok, že jest host a pútník v cizí zemi, člověk nemocný⁶ a na malý čas zde živý, volaje, die⁷: „Oznam mi, pane, konec mój!“ Patřil ten na poslední věc, smyslil a rozuměl, uposlúchal⁸ Božie rady, jenž die:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

By smyslili⁹, kterak hřiechové jsú hořcí. Neb die Jeremiáš: „Viz, kterak hořké a zlé jest, žes Boha opustil svého!“ Zlé: to-věz¹⁰ že hřiech v sobě; a hořké: v mukách za hřiech. Ó, by rozuměli tohoto světa marnosti! Jakož die Ekleziastes, to jest Šalomún: „Marnost nad marnostmi a všechny věci marnost.“ Ó, by na najposlednější věci patřili, to jest: věčnost oslavenie dobrých a věčnost zatracenie zlých, aby se jako Jozef budúcieho hladu vystřiehli¹¹. Neb die múdrý každému z nás: „Ve všech skutciech svých pamatuj na najposlednější věci své, a na věky — to jest nikdy — nebudeš hřešiti.“

Jistě, najmilejší, by každý z nás znamenal¹² krátkost zdejšího svého života a co se mu nedostává pokánie pravého za hřiechy a kterak neplní Božieho přikázanie, smyslil by¹³ a rozuměl by a — smrt před oči své položě, bez pochybenie nečakaje — nechal by pýchy, pečlivosti světské¹⁴, chlipnosti i rozkoši

¹ smyslme = *myslí pochopme* ² řci = *řekni* ³ zčastné v ducha povzdviženie = *šťastné duchovní povznesení* ⁴ v své moci položil = *svěřil do své moci* ⁵ vtipnosti = *důvtipnosti* ⁶ nemocný = *slabý* ⁷ die = *říká* ⁸ uposlúchal = *uposlechl* ⁹ By smyslili = *byste uvázili* ¹⁰ to-věz = *totiž* ¹¹ se ... vystřiehli = *se vyvarovali* ¹² by ... znamenal = *kdyby ... poznal* ¹³ smyslil by = *uvázil by* ¹⁴ pečlivosti světské = *(zbytečné) starosti o světské věci*

těleštné. A bděl by, hříecha by se varoval, a tak smysle a rozuměje, jakož Bóh radí, k budúcím by se věcem pripravoval. Neb múdry netoliko hledí ku počátku které věci, ale na konec. A myslí prvé¹ o trpení, než přijde trpenie, aby uměl zniknúti² utrpenie. Ale snad die někto: Hotov sem přivoliti, abych smyslíl a rozuměl a na najposlednější věci patřil vedlé³ Božie rady. Ale ukaž mi, které sú to najposlednější věci. Věz, že poslednějších věcí nenie než radost věčná a psota věčná. Ukazuje to Spasitel, řka, že pójdu dobří v život věčný — to jest živi budú u věčné radosti —, a zlí pójdu v muky věčné. Tyť věci také miení múdry Sirach, když die: „Ve všech svých skutciech pamatuj na najposlednější věci, a na věky nebudeš hřešiti.“

Žádáš-li živ býti věčně, buď dobře živ zde, a neumřeš na věky. Bojíš-li se věčného zatracenie, temnosti hojně a radosti odlúčenje, neluč se⁴ nyní od ctnosti. Pomni, co poslednieho tě potká v tomto životě. Najposlednější věc, tobě živému, jest ducha od těla rozdělenie, při němž budú čertie střěpěti⁵, aby duch vzeli, přietelé⁶ aby tebe skóro⁷, mrtvého, odbyli⁸, a knězie, aby tvé mrchy⁹ jako havranie požili. Co s seub poneseš? Snad lucek¹⁰ vezme duši, přietel aneb nepřietel zbožie¹¹, a červie prolezúť plachtici¹², v které tě položie, s myšmi a z žabami o tělo se rozdělě. Protož, milý, smysl a rozuměj, komu paseš¹³ tělo, komu zbožie chováš a co na se každú hodinu čakáš¹⁴. Jistě lépe smilného těla nezkrátíš, než kdy tyto věci v pamět svú položíš. Neb ty věci jsú poslednie. O nichž die¹⁵ Bóh, aby na najposlednější věci patřili, když die:

„Ó by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

Ó, by božské věci smyslili a světa tohoto věci srozuměli! A co radosti v nebesiech a biedy v pekle lidé spatřili! Jistě Boha by poslúchali, radosti věčné srdečně¹⁶ by žádali, světa by netbali a pekla by se strachovali. Neb v tu přehroznú poslední hodinu

1 prvé = dřive 2 zniknúti = uniknout 3 vedlé = podle 4 neluč se = neodvrhuj se 5 střěpěti = dbát, starat se 6 přietelé = příbuzní 7 skóro = rychle 8 odbyli = zbavili se 9 mrchy = mrtvoly 10 lucek = Lucifer, ďábel 11 zbožie = majetek 12 plachtici = plachtu, rubáš 13 paseš = krmíš 14 co na se ... čakáš = co očekáváš, na co se chystáš 15 die = říká 16 srdečně = z celého srdce

kto z přátel, kto z tovarišóv¹, kto z slúh, kto z pánóv, kto z kněží neb z papežóv přída, bude moc mieti pomoci? Tu ani kletba, ani kopie, meč neb sudlicě, ani kropáč² neb sviece ďábla odrazí; nebude, kto by utěšil ze všech najmilejších přátel, k nimž bude člověk hleděti, nebude-li od Pána Boha svobody jmieti.

Protož važme, najmilejší, kterou bázní máme se Boha báti, kterým milováním máme ho milovati, kterou ctí máme ho ctíti, Pána Jezukrista, jenž ráčil nás od těch hrozných věcí vykúpiti a jenž nám sám v tu dobu pomoci móż, když ráčí. Protož, najmilejší, vzpomínajme často na ten den poslední a myslme, kam čie duše z nás pójde, když z těla vystúpí. Neb to myšlenie a pamatovanie skrúšenie přívodí, náboženstvie krmí, myslí k Bohu povzdvihuje, naději veličí³ a milost⁴ zapaluje. Nébrž věděti máme, že v nižádném umění⁵ nenie naučenie, jenž by člověka spieše⁶ připravilo k pravé ostraze, k spravedlivosti, k bázní Boží a k svatosti než své biedy znánie⁷, věčného zatracenie pamět⁸ a hrozné smrti. Neb člověk bude jako nečlověk, když lká v nemoci, v níž neduh roste a hřešný se strachuje, tělo se třese, smysl neb čich hyne, mozk schne, tvář bledne, čelo prahne, oko bliká a teče⁹, ucho hlušie¹⁰, nos prahne¹¹, jazyk v hrdlo se táhne, usta mlknú, žíly vadnú¹² a kosti svadnú¹³. Tehdy krása těleštná bude smradem, libé tělo bude mrzké¹⁴ a utěšenie¹⁵ velmě¹⁶ hrozné neb ohavné. Aj, dost hrozné, najmilejší, jest toto divadlo¹⁷, ale jest velmě nám užitečné zrcadlo. Neb nižádné lékařstvie, nižádné člověka učenie tak nepudí¹⁸ od nás pýchy, ani tak přemáhá zlosti, aniž tak hasí chlipnosti, aniž tak tlačí¹⁹ světské marnosti, jakož tohoto zrcadla ohlédanie²⁰. Neb by²¹ je měl člověk, jakož Bóh velmě radí, před sebu, i zdalíf by pýchal²² neb smilnil; zdalíf

¹ z přátel ... z tovarišóv = z příbuzných ... z přátel ² kropáč = kropenka ³ veličí = činí větší ⁴ milost = láska ⁵ v nižádném umění = v žádném souboru vědění ⁶ spieše = snáze ⁷ své biedy znánie = poznání své ubohosti ⁸ pamět = připomínka ⁹ oko bliká a teče = oko slábně a slzí ¹⁰ hlušie = hluchne ¹¹ prahne = svařštuje se ¹² vadnú = usychají ¹³ svadnú = chřadnou ¹⁴ mrzké = šeredné ¹⁵ utěšenie = potěšení ¹⁶ velmě = velmi ¹⁷ divadlo = podívaná ¹⁸ nepudí = neodhání ¹⁹ tlačí = potlačuje ²⁰ tohoto zrcadla ohlédanie = pohlížení do tohoto zrcadla ²¹ Neb by = protože kdyby ²² by pýchal = byl by pyšný

by jiné tupil, vida, že snad zajtra bude tak biedný s biednými, nemocný s nemocnými, ohavený s ohavnými a mrtvý s mrtvými? A Bóh daj, by nebyl zatracený s zatracenými! Protož die Pán:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

5   Ó, hý, i co jest lidem mrzutějšího nežli člověk mrtvý? Viz: Hnoji, lajnu i jiným věcem dlúhé v domu dadie¹ přebývanie, a člověku prvé² milému nedadie do třetieho dne odpočinutie, neb více smrdí než hnój neb lajno. A čím rozkošnějie jest krmeno, tiem bude více smrděti, aby tiem spieše bylo vyvrženo, 10 v zemi skryto a červóm na pokrm dáno. Protož má se styděti člověk pyšným býti, má se varovati lakoty³ a všie nehody⁴, jenž by mohla ho na duši poškvriti. Neb proto die Bóh:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

By smyslili chytří světa lakomí. By rozuměli prelátové a kně- 15 žie tuční, by rozuměli všichni smilní a pamatovali, že se na ně to dobře slovo chýlí⁵. Neb před tiem slovem die⁶ Pán Bóh: „Zhruběl jest zmilelý⁷ a odvrátil se; zhruběl jest a ztučněl a rozšířil se a opustil jest Boha, stvořitele svého, a odšel jest od Boha, spasitele svého.“ Vážme, kto sú najvíce zhruběli, ztučněli a se 20 rozpásli⁸, a nenaleznem více rozpasených, ztučnělých v rozkoši nežli duchovních, nazvaných dóstojných, jenž jsú opustili Krista, stvořitele a spasitele svého, neb sú se odvrátili od něho obyčejí svými⁹. Neb Kristus, strastný, pracovitý v slovu otce svého, pokorný, tichý, nesmilný¹⁰, chudý, lačný¹¹ i žiezni- 25 vý. A tito zpět¹² nic netrpíe, jedině¹³ když je břicho bolí z obzerstvie a z opilstvie, práci velikú nesú¹⁴, když je na koně sázejí a na ložě vnosie¹⁵. V nich chudoba jest ohavnost, pýcha velebnost a smilstvie slove přirozenie¹⁶. Protož, jakož ihned po tom Pán

¹ dadie = daji   ² prvé = kdysi   ³ lakoty = obzerství, přílišná chtivost jídla a pití (jeden ze smrtelných hříchů)   ⁴ má se varovati ... a všie nehody = má se vyhýbat ... veškeré nepravosti   ⁵ se na ně to dobře slovo chýlí = se na ně ten výrok dobře hodí   ⁶ die = říká   ⁷ zmilelý = milovaný, milý   ⁸ se rozpásli = vykrmili se   ⁹ obyčejí svými = svým životním stylem, mravy   ¹⁰ nesmilný = cudný, čistý   ¹¹ lačný = hladový   ¹² zpět = naopak   ¹³ jedině = leda   ¹⁴ práci velikú nesú = námahu podstupují   ¹⁵ vnosie = přinášejí   ¹⁶ slove přirozenie = se (u nich) nazývá přirozenost

Bóh die, že „jsú tací pokolenie zlé a nevěrní synové“. A po tom die všem takým, jenž sú Boha svého opustili: „Lid neb pohanstvo bez rady jest a bez opatrnosti.“

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednějšie věci patřili!“

By smyslili, by rozuměli — tehdy by marnost opustili; by na poslednie věci patřili — i tehdy by shledali, že musejí svému Bohu přede vším světem z každého skutka, z každého pomyslenie i z slova prázdneho počet vydati. By smyslili a rozuměli — tehdy by, nechajíc pýchy, smilstvie a marnosti, táhli by pokorú, nesmilství a jinými ctnostmi k života svatosti, hnuli by se z ďabľovy školy a přestúpili by do Kristovy. Přijeli by tu radu, že by smyslili a rozuměli a na najposlednějšie věci patřili.

Slyšeli by, co Bóh die, že všem die: „Chopte se utrpenie, ať se někdy nerozhněvá Bóh, abyste nezahynuli s cesty spravdné.“ Ó, běda, kteří se nechopie zde utrpenie, jakož Bóh velí, neb jinde die Pán Bóh: „Každá duš, kteráž nebude trpěti tento den, zahyne z lidu mého.“ Važmy slova ta, že die Buoh: „Každá duš zahyne, kteráž nebude trpěti“ — tověz¹ nravného tresktanie², za hřiechy pokanie žalostí a dosti učiněním³. A die Bóh „tento den“ — tověz v tento milostivý čas až do smrti. Neb ktož před smrtí nepřijme plného za hřiechy pokanie neb dosti učiněnie, po smrti nenalezne miesta odpuštěnie.

Ó, by smyslili a rozuměli, ktož sú hřěšili, aby se právě káli, dosti za hřiechy učinili a v odpustky trhovské nedoufali! By smyslili, že jakož kto zaslúží, takež⁴ jemu Bóh odplatí. By rozuměli, že milosti neb hřiechov odpuštěnie nemají za penieze prodávati aniž mohú⁵, než že lidi klamají, když na peněžích milost řečí svú vydávají. Ó, by na konec hleděli, kterak na smrti nepomohú papežovi listové⁶, nepředejdú-li⁷ dobří skutkové. A to znamenajíc, najmilejší, smyslme⁸, kací⁹ sme byli, pomněme¹⁰, kací sme, vizme, kací budeme. Prohlédněme, neb die Pán:

1 tověz = totiž 2 nravného tresktanie = *potrestání mravů* 3 dosti učiněním = *nápravou* 4 takež = *tak* 5 aniž mohú = *ani nemohou* 6 papežovi listové = *odpustky vydané papežem* 7 nepředejdú-li = *nepředcházejí-li* 8 smyslme = *uvažme* 9 kací = *jací* 10 pomněme = *pamatujme*

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili.“

By smyslili, že nemůž kto jíti z radosti světa bez utrpenie v radost ihned nebeského královstvie. By rozuměli, že musil jest Kristus trpěti a tak v svú oslavu vjíti a že údové jeho¹ musejí take² trpěti a svúj kříž nésti. By patřili, že Bóh spravedlivý nižádného³ hříecha nenechá bez pomsty. Ó, by smyslili a rozuměli a patřili k onomu dni, o němž die prorok: „Den ten, den hněvu, den truchlosti a biedy, den veliký a hořký velmě⁴.“ Ó, by smyslili, rozuměli a patřili na svúj den, když duše bude mieti z těla vystúpiti, oko-
lo niež ďábli jako lvové budú střěpiti⁵ a hříěšnú duši jako chtiec pohltiti. Tu hróza obklíčí duši převeliká pro ďábly, pro temnosti, pro oheň věčný, pro bolesti, pro rozlúčenie od těla, v němž jest měla utěšenie, pro zbavenie věčné radosti a pro věčné a nesmier-
né tesklivosti. Ó, by smyslili a rozuměli a na ty věci patřili!

Co zlému prospěje v tu dobu uměnie?⁶ Co světa povýšenie?⁷ Co papežské, ciesařské neb jiné dóstojenstvie?⁸ Co které zbo-
žie, co urozenie, krása neb lepota⁹ a co smilstvie neb lakota¹⁰? I zdali moci budú duši zlú zlata neb stříebra která vykúpiti čili jejie vůli která věc nasytiti¹¹? I zdali tělo bude moci smilniti neb
kterú rozkoš mieti? Jistě nic! Avšak lidé oslepení nesmyslé¹², nerozumějí a na to nepatřie¹³. Protož napomíná je Bóh a rka:

„Ó, by smyslili a rozuměli a na najposlednější věci patřili!“

I zdaliť tu radu Boží plnie, jenž sú v libosti světa¹⁴ pohrie-
ženi, jimž se nechce umřieti, jimž se více líbí smilstvie než duše
zdravie, jimž více se líbí zbožie¹⁵ než čistě svědomie, jenž se
více táhnú k obrokóm¹⁶ než do nebes k prorokóm? Zemští
jsú, zemské věci čenichají. Svině jsú, lajna přemietají, hlavy po-
vzdvihnúti k nebeským věcem nemohú.

¹ údové jeho = věřící ² take = právě tak ³ nižádného = žádného ⁴ velmě = vel-
mi ⁵ střěpiti = civět ⁶ Co zlému prospěje v tu dobu uměnie? = Jak v onu dobu
prospěje (někomu) hříšnému znalost? ⁷ světa povýšenie = nadřazení svět-
ského života ⁸ dóstojenstvie = hodnost ⁹ lepota = půvab ¹⁰ lakota = obžer-
ství ¹¹ jejie vůli která věc nasytiti = některá věc splnit (uspokojit) její (tj. hříš-
né duše) vůli ¹² lidé oslepení nesmyslé = zaslepení lidé nechápou ¹³ na to
nepatřie = nestarají se o to ¹⁴ v libosti světa = v lásce ke světu ¹⁵ zbožie =
majetek ¹⁶ k obrokóm = k přijímám z vykonávaného úřadu

„Ó, by mysľlilil a rozumĕli a na najposlednějšie věci patřilil!“

By mysľlilil, odkud jsů přilšlil! By rozumĕli, kde jsů, a by patřilil, kam to jdů! A kterů čĕstů! Źe tĕch věcĕ nepatřilil! ProtoŹ pýcha jich pozdvihuje nad jiné, hnĕv jich popůzie na jiné, trá-
pĕl zăvist, pălĕ smilstvie, vieŹe¹ lakomstvie, nestatečnĕl² lenost, 5
lakota hovadĕl³ a zlost všelikă klătĕl⁴. ProtoŹ jako blăzni jsůc
učinĕni, jsů v zlosti zatvrzení, Boha netbajĕl, bliŹnĕch nemilujĕl,
sobĕ najviece škodie a ďăblu najviece slůŹie, zavrhlil sů řeč
BoŹĕl, rady sů jeho nepřijelil! ProtoŹ die⁵ Bůh, Źe jsů lid bez rady
a bez opatrnostĕl⁶. 10

„Ó, by mysľlilil a rozumĕli a na najposlednějšie věci patřilil!“

Ó, by mysľlilil, rozumĕli a patřilil, Źe ďăbel chytrý o Krista
sĕ pokusil, aby v hřiech uvedl, a svatĕho Martina na smrti,
aby, ho sveda, dušĕl v zatracenie uvedl. Ó, by patřilil, proč volă
Syn BoŹĕl hlasem velikým na křĕŹil: „Otče, v ruce tvoji porů- 15
čiem dušĕl svů.“

Nadarmo ten křĕčĕl, jehoŹ sĕ dušĕl ďăbla nebojĕl, jenŹ jest pek-
lo pobojovala⁷ a svĕl vyvedla. Ale volă, dăvaje năm naučenie,
Źe tĕŹkĕ bude dušĕl năšĕl vystůpenie⁸, abychem sobĕ nedoufali,
kterakkolivĕk bychom byli dobřĕl, ale abychem mysľlilil a rozu- 20
mĕli, proč Syn BoŹĕl volă na křĕŹil, řka: „Otče, v ruce tvĕ — to
jest v moc tvů — porůčiem duch můj.“ Ó, bychom na poslední
svů hodinu patřilil! Nebăl sĕ Kristus dušĕl ztratiti a volal; ukă-
zal, Źe ktoŹ jako milý syn otci Bohu dušĕl, mra⁹, neporučĕl, Źe,
maje hřiech smrtedlný, z moci BoŹĕl vypadne. Băl sĕ toho pro- 25
rok. ProtoŹ modlĕl sĕ, řka: „Uslyš modlitbu mů, když prosĕm, od
băzni nepřĕtele vysvobodĕl dušĕl mů.“ Á, prosĕl zbavenie băzni,
nepřĕtele hroznĕho. Ó, by lidĕl blăznĕvĕl mysľlilil a rozumĕli¹⁰,
kterak hrůzu a băzen¹¹ mă každă dušĕl zlă od ďăbla velikůl, kte-
rak mă tesknost přĕtĕŹkůl, jĕstĕ by ne tak všetečnĕl¹² hřĕšĕli, zde 30

¹ vieŹe = spoutăvă ² nestatečnĕl = oslabuje, činĕl nemohoucĕm ³ lakota hova-
dĕl = obŹerstvĕl činĕl zhovadilým (zvířeckým) ⁴ zlost všelikă klătĕl = všelijaký hřĕch
(jĕmĕl) zmĕtă ⁵ die = řĕkă ⁶ opatrnostĕl = rozumnostĕl ⁷ pobojovala = přĕmohla
⁸ vystůpenie = odchăzení ⁹ mra = při smrti ¹⁰ by lidĕl blăznĕvĕl mysľlilil a rozu-
mĕli = kdyby nemoudřĕl lidĕl uvăŹĕli a pochopĕli ¹¹ băzen = strach ¹² všetečnĕl =
nerozvăŹnĕl, drŹe